

TERRA ENDINS

**REVISTA DE GEOLOGIA
SÈRIE B
Nº 263 ABRIL – 2011**

**ISSN 1131 – 5407
D.L.B. 5.635 - 90
10 pàgines**

**SORTIDA DE RECERCA GEOLÒGICA I
MINERALÒGICA PER LA COMARCA DE LA VAL
D'ARAN: DES DE SALARDÚ I TREDÓS A ARTIES,
VIELHA, BOSSOST, LES I PONTAUT**

Josep M. Mata-Perelló

Aquest recorregut va ésser experimentat amb docents el dia **28 DE JULIOL DEL 2010**

SORTIDA DE RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA PER LA COMARCA DE LA VAL D'ARAN: DES DE SALARDÚ I TREDÓS A ARTIES, VIELHA, BOSSOST; LES I PONTAUT

Per Josep M. Mata - Perelló.

ADVERTIMENTS PREVIS

Com en altres recorreguts de RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA ..., si es disposa del temps suficient, poden efectuar-se passant per totes les parades i filloles. En cas contrari, recomanem prescindir de les anomenades PARADES - CONDICIONALS.

En aquesta sortida de recerca geològica i mineralògica, presentarem un recorregut general, que discurrirà tant per carreteres, com per pistes forestals. Si s'escau, es prescindirà d'algun tram, en funció de l'estat dels camins, i del tipus de vehicle utilitzats.

Com en altres recorreguts d'aquesta mena, demanem a tothom el màxim respecte envers de la NATURA.

BREU INTRODUCCIÓ

En aquesta ocasió, el recorregut de l'itinerari discurrirà íntegrament pel *Sistema Pirenenc*; i més concretament ho farà, també d'una forma exclussiva per una sola de les seves sots-unitats, per la dels *Apil.laments Antiformes de la Zona Axial del Sistema Pirenenc*.

Així, tot el recorregut, que s'ínicarà a la població de Salardú, fins arribar a la darrera aturada, la qual es troba situada al carregador de Pontaut), es discurrirà sempre entre afloraments paleozòics corresponets a la sots unitat abans esmentada. Per d'altra banda, aquest recorregut transitarà totalment per la comarca de la Val d'Aran, des del seu inici fins a la fi del recorregut.

OBJECTIUS FONAMENTALS

Els objectius fonamentals d'aquest itinerari es poden concretar en els següents aspectes, que esmentarem ara.

1.- Estudi i reconeixement dels materials paleozòics que constitueixen la *Zona dels Apliments de la Zona Axial Pirenenca*. Aquesta sots-unitat del *Sistema Pirinenc*, la tallarem al llarg de tot el recorregut del present itinerari. Pel que fa als materials, aquests pertanyen quasi exclusivament al Paleozòic Inferior.

2.- Estudi i reconeixement si s'escau de l'estructura dels *Apliments de la Zona Axial Pirenenca*.

3.- Reconeixement de diferents mineralitzacions situades al llarg del recorregut, com les següents, d'acord amb l'ordre de desenvolupament dels trajectes de l'itinerari, en concret de les *mineralitzacions estratiformes de galena-esfalerita, associades a l'Ordovicià*. Nosaltres les veurem a diferents indrets: a la *Mina Solitària* (d'Arres de Sus), a la *Mina Victòria*, si s'escau (de Bossost). Totes elles es troben entre els materials de l'Ordovicià.

4.- Visió de les explotacions mineres relacionades amb les diferents mineralitzacions esmentades a l'apartat anterior. Així com d'altres que anirem trobant al llarg del recorregut.

5.- Observació dels fenòmens geotèrmics, amb l'alumbrament d'aigües termals, fonamentalment a Tredós i a Arties.

5.- Observació dels valors patrimonials, tant dels geològics com dels miners, al llarg de tot el recorregut de l'itinerari. I alhora, observació de les possibles mesures a prendre, de cara a la seva conservació.

6.- Observació dels impactes produïts sobre el Medi Natural, a partir de les explotacions mineres (i les obres públiques), així com de les correccions efectuades.

ANTECEDENTS

No tenim coneixement de cap precedent global, en relació al recorregut d'aquest itinerari, a excepció d'uns treballs nostres (MATA – PERELLÓ, 1998 i 2009). A més a més, hem de fer esment de dos itineraris parcialment coincidents amb el present. Es tracta dels treballs de MATA-PERELLÓ i SANZ BALAGUÉ (1988 i 1993).

Pel que fa a les mineralitzacions, cal dir que han estat estudiades per nosaltres mateixos, i publicades en: MATA-PERELLÓ (1991). Es tracta d'un treball dedicat a tota Catalunya, i a cadascuna de les seves comarques. Un altre precedent, pel que fa a les mineralitzacions situades a la Val de Luishon, cal situar-lo en el treball de PIERROT et altri (1978).

I, finalment, pel que fa a les estructures pirenenques, existeixen alguns precedents, entre els quals farem esment dels treballs de: GUIMERA et altri (1992), i a RIBA et altri (1976). També podem fer esment de d'un treball del SGC, concretament dels corresponent a l'any 1990.

En tots els casos, ens remetim a l'apartat dedicat a les REFERÈNCIES

BIBLIOGRÀFIQUES, el qual es troba al final d'aquest treball.

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT DE L'ITINERARI

El recorregut del present itinerari s'iniciarà a a la població de **Tredós**, per on es farà una aturada. Tot seguit es dirigirà cap a **Salardú**, **Gessa** i **Arties**. En aquesta darrera població es farà una nova aturada.

Més endavant es continuarà cap a **Vielha**, després de deixar el trencall de **Betlan**, i de sobrepassar la població d'**Aubert**, es trobarà per la dreta el trencall de la carretera local LV-5055, per la qual ens caldrà continuar cap a **Vilamós**, i cap a **Arres de Jos**. Ens caldrà seguir per aquest trencall, per tal d'anar cap a la *Mina Solitària*, on efectuarem una nova aturada.

Després, caldrà arribar fins a **Arres de Sus**, per tal de continuar cap a **Bossost**, tot passant per la *Mina Victòria*, si s'escau. De qualsevol forma, en arribar a Bossost, es farà una nova aturada a l'antic descarregador de la Mina Victòria, el qual es troba al costat de la població.

Després, i de nou a través de la carretera nacional N-230, el recorregut iniciarà una fillola tot continuant cap al Nord, fins arribar a **Pontaut**. Des d'aquí s'agafarà un trencall per la dreta, amb la intenció d'arribar fins a l'antic *Carregador de les Mines de Liat*, on es farà una nova aturada.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Com ja és habitual, a continuació veurem una sèrie de "parades" o "estacions", en cada una de les quals es farà una breu descripció dels principals trets geològics o mineralògics (segons els casos). Cadasquna d'aquestes aturades s'indicarà mitjançant un topònim. També s'indicarà el nom del municipi, i de la comarca on es troba situada.

Per d'altra banda, en totes elles es farà esment (entre parèntesi) del numero del full del *Mapa Topogràfic* (publicat per l'"Instituto Geográfico y Catastral de España") a l'escala de 1:50.000, on es troba situat l'indret. En aquest cas, farem esment dels següents fulls: **118-Bis** (o de Canejan), **148** (o de Bossost) i **180** (o de Benasc).

Al mateix temps, també farem esment, quan s'escaigui, de diferents fulles de la *Carte de France* (publicat per l'"Institut Geographique National de France") a l'escala de 1:50.000. En aquest cas, ens referirem als següents fulls: **1847** (o d'Arreau), **1848** (o de Banheras de Luishon) i **1947** (o d'Aspet).

Així doncs, la relació general de les parades que componen aquest itinerari, és la següent:

PARADA 1. BALNEARI DE TREDÓS, BANHS DE TREDÓS, (Tredós, terme de Naut Aran, comarca de la Val d'Aran). (full 149-IGC).

El recorregut l'haurem començat a la població de **Tredós**, i més concretament als *Banhs de Tredós*. Situats a poca distància de la població.

Aquest indret es troba al bell mig dels *Apilaments Antiformes de la Zona Axial Pirinenca*, entre afloraments dels materials de l'Ordovícia i de granits i granodiorítiques hercinianes.

En aquest lloc hi ha unes emanacions d'aigües termals, relacionades amb una de les fractures que afecten als materials paleozoics. Els banys situats en aquest indret es troben actualment en actiu: els anomenats *Banhs de Tredós*.

Un aspecte dels *Banhs de Tredós*

PARADA 1. BALNEARI D'ARTIES, (terme municipal d'**Arties**, comarca de la Val d'Aran). (full 148-IGC).

Des de la parada anterior, cal fer un recorregut cap a **Salardú**, per tal d'anar després cap a **Gessa** i cap **Arties**. Després de sobrepassar aquesta població s'arribarà al vell Balneari d'Arties. Aquí farem una nova aturada, a uns 10 Km i escaig des de la darrera aturada al poble de Tredós.

En aquest recorregut, hem anat trobant afloraments dels materials paleozoics que formen part dels *Apilaments Antiformes de la Zona Axial Pirinenca*, Aquests són també els materials que apareixen a l'indret de l'aturada.

Aquí hi ha una surgència termal, relacionada amb una fractura que afecta els materials paleozoics. Per tal d'aprofitar aquestes aigües es va fer un balneari, el qual es troba ara totalment abandonat.

PARADA 3. MINA SOLITÀRIA, (terme d'**Arres de Sus**, comarca de la Val d'Aran). (full 148-IGC).

Després de fer l'aturada anterior continuarem cap a **Vielha**, la capital de la val. Després, es seguirà cap al NW, per l'esmentada carretera, tot anant cap a **Aubert**, deixant enrera els trencalls de **Vilac** i **Betlan**. Més endavant s'arribarà al *Port d'Arròs*, des d'on ens caldrà continuar per la carretera LV-5055. Per aquesta, es passarà per **Vilamòs**, arribant-se després a **Arres de Jos**. Des d'aquí, es podrà arribar fàcilment a la *Mina Solitària*, es es farà la present aturada, després de recórrer uns 22 Km, des de la parada anterior.

Tot aquest recorregut, s'haurà fet entre afloraments de materials paleozòics (en aquest tram, fonamentalment del Devonianà; tot i que on ara som hi afloren els de l'Ordovicià), els quals es troben situats dintre dels *Apilaments de la Zona Axial del Sistema Pirenenc*.

Aspecte de les escombreres

En aquest indret es troben unes antigues mines, les quals es relacionen amb unes *mineralitzacions estratiformes de Pb-Zn associades a uns nivells carbonatats de l'Ordovicià*. En bona part aquestes mineralitzacions han estat remobilitzades, adquirint un cert aspecte filoniar.

Entre els minerals presents, cal fer esment dels utilitzats com a menes, per tal d'extreure el Pb i el Zn; aquests són la GALENA i l'ESFALERITA. Amb ells també es troben altres minerals, com els següents: CALCOPIRITA, CUBANITA (indícis), PIRITA, PIRROTINA, CALCITA, DOLOMITA, MOSCOVITA, DIÒPSID, GRANATS (sense identificar) i QUARS. Per altra banda, també es troben alguns minerals procedents de l'alteració dels anteriors. Entre aquests es

troben els següents: GOETHITA (terrossa i limonítica), HEMATITES, CERUSSITA (indícis) i MALAQUITA.

PARADA 4. CARREGADOR DE LA MINA VICTÒRIA, (terme de **Bossost**, comarca de la Val d'Aran). (full 148-IGC).

Des de la parada anterior, caldrà retornar a **Arres de Jos**, per tal de continuar després cap a **Arres de Sus**. Des d'aquest indret, ens caldrà continuar per una pista forestera, per tal d'apropar-nos cap a **Bossost**. En arribar-hi, farem la present aturada, a l'antic *Descarregador de la Mina Victòria*. Així, des de la parada anterior s'haurà efectuat un recorregut proper als 5-6 Km, fins arribar on ara som.

Tot i així, hi ha la possibilitat d'agafar un trencall d'aquest camí (per la dreta del mateix), el qual ens conduirà cap a la Mina Victòria, on efectuàriam una aturada complementària (la PARADA 2-BIS). En aquest cas, des del camí de Bossost, hauriam de fer un recorregut complementari proper als 2 Km.

En qualsevol cas, tot el recorregut s'haurà efectuat entre afloraments dels materials paleozòics de l'Ordovicià, els quals formen part dels *Apil.laments de la Zona Axial del Sistema Pirenenc*.

Al carregador es troben mostres extretes de la *Mina Victòria* (situada al terme d'Arres). Així, aquí es pot trobar ESFALERITA i també GALENA; així com alguns dels minerals esmentats a la parada anterior. Per d'altra banda, cal dir que aquest carregador forma part del nostre *patrimoni miner*.

En cas d'haver anat a la Mina Victòria, ens hauriam trobat una mineralització semblanta a la de la parada anterior, amb la presència, entre altres dels mateixos minerals. Per d'altra banda, a la mina es troba també un mineral molt escàs a Catalunya: la GAHNITA. Finalment, cal dir que aquesta mina constitueix un important indret del nostre patrimoni miner, el qual es va degradant molt rapidament, per desgràcia.

PARADA 5. CARREGADOR DE PONTAUT, (terme de **Canejan**, comarca de la Val d'Aran). (full 118-Bis, iGC).

Des de la parada anterior a Bossost, ens caldrà iniciar una llarga fillola. Així, ens caldrà arribar de nou a la carretera nacional N-230. Per ella ens haurem de dirigir cap a **Les**. Tot seguit, ens caldrà continuar per aquesta carretera cap a **Pontaut**. En arribar-hi, caldrà fer la parada a l'antic *Carregador de les Mines de Liat*. Així, des de la parada anterior, s'haurà efectuat un recorregut proper als 8'5 Km, per tal d'arribar fins aquest indret de la parada.

En aquest recorregut, s'hauran anat tallant els materials paleozòics esmentats a la parada anterior. Tot i així, als darrers trams es tallaran de nou els esquistos paleozòics de l'Ordovicià. Tots ells es troben als *Apil.laments de la Zona Axial Pirenenca*.

En aquest lloc es troba el punt final del telefèric que baixava de les *Mines de Liat*. Aquestes es troben situades prop de l'estany del mateix nom, dintre del terme de Vilac. Les mineralitzacions són de caire estratiformes, i es relacionen amb els materials carbonatats de l'Ordovicià. Així, en aquest indret es troben ocasionalment mostres d'ESFALERITA i de GALENA, els dos principals minerals extrts a Liat, de cara al benefici del Zn i del Pb, respectivament.

Carregador de Pontaut

EN AQUEST DARRER INDRET FINALITZA L'ITINERARI

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

GUIMERÀ, J. et altri (1992).- Geologia (II). Història Natural dels Països Catalans. Vol. 2, 547 pag. *Enciclopedia Catalana, S.A.* Barcelona

MATA-PERELLÓ, J.M. (1991).- Els Minerals de Catalunya. *Arxius de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol.47, 545 pag. Barcelona

MATA-PERELLÓ, J.M. (1998).- Sortida de recerca geològica i mineralògica per la comarca de la Val d'Aran i per la Val de Luishon: des del Tunel de Vielha a Bossost i a Banheras de Luishon. *Inèdit*. 8 pàgines. Msanresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (2009).- Recorregut de recerca geològica i mineralògica per la comarca de la Val d'Aran: des del Pont d'Arròs, a Vilamòs, Arres, a Bóssost i a Pontaut. *Inèdit*. 8 pàgines. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. i SANZ BALAGUÉ, J. (1988).- Guia d'identificació de minerals. Edit. Parcir, Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. i SANZ BALAGUÉ, J. (1993).- Guia de Identificación de Minerales, adaptada fundamentalmente a la Península Ibérica. *Edit. Parcir*, 243 pag. Manresa

PIERROT, R. et altri (1978).- Inventaire minéralogique de la France, n° 8 (haute-garonne). *Edit. BRGM*, 153 pag. Paris

RIBA ARDERIU, O. et altri (1976).- Geografia Física dels Països Catalans, *Edit. Ketres*. Barcelona

SGC (1990).- Mapa Geològic de Catalunya a escala 1:250.000, *Servei Geològic de Catalunya (Inst. Cartograf. de Catalunya)*. Barcelona